

Väitöskirja työttömyysturvan rahoituksesta

Torben Tranæs

Professori

Social Forsknings Institutet, Kööpenhamina

1. Tiivistelmä väitöskirjan sisällöstä

Marja-Liisa Halkon väitöskirja käsittelee työttömyysvakuutusta taloudessa, jossa työmarkkinat ovat järjestäytyneet ja jossa ammattiliitot rahoittavat osan työttömyysturvasta. Väitöskirjassa analysoidaan työttömyysturvan rahoitusjärjestelmän vaikutusta palkkatasoon ja työllisyyteen sekä taloudellisiin suhdanteisiin. Yksi tutkimuksen erityinen mielenkiinnon kohde on puskurirahastoinnin vaikutus työllisyyden heilahteluihin. Työttömyysvakuutuksen puskurirahastointi on suhteellisen uusi piirre Suomen työmarkkinoilla.

Työttömyysturvan rahoitukseen liittyvät kysymykset ovat erittäin tärkeitä Suomen ja Ruotsin (ja jossain määrin myös Tanskan) kaltaisissa maissa, joissa ammattiliittojen osallistuminen työttömyysturvan rahoitukseen ja korkea järjestäytymisaste liittyvät läheisesti toisiinsa. Euroopan integraation ja globalisaation ylipäänsä asettaessa haasteita hyvinvointivaltioille, on kysymys vapaaehtoisuuteen perustuvas-

ta työttömyysvakuutusjärjestelmästä tärkeä kuitenkin myös yleisemmin. Vapaaehtoisuuteen perustuva, korkean vakuutuspuolelta antava järjestelmä on tyypillinen maissa, joissa järjestäytymisaste on korkea. Sellaista järjestelmää täytyykin pitää yhtenä mahdollisena vaihtoehtona pakolliselle ja täysin verovaroiden rahoitetulle hyvinvointijärjestelmälle.

Väitöskirja koostuu kolmesta artikkelista ja johdannosta. Johdannon alussa esitellään väitöskirjatyön perusteema – mitkä ovat korkean järjestäytymisasteen seuraukset tilanteessa, jossa ammattiliitot eri tavoin osallistuvat työttömyysturvan rahoitukseen. Sen jälkeen seuraa lyhyt johdanto väitöskirjan jokaiseen kolmeen artikkeliin, joissa analysoidaan perusteeman eri osa-alueita. Johdanto sisältää myös metodologisen osuuden, jossa Halko esittelee lyhyesti hilateoriaa. Teoriaa tarvitaan myöhemmissä luvuissa, joissa mallien supermodulaarista rakennetta käytetään tulosten vahvistamiseen.

Luvussa kaksi Halko käyttää työttömyysvakuutuksen erilaisten rahoitustapojen tutkimiseen mallia, jonka Holmlund ja Lundborg esittelivät vuonna 1988 Scandinavian Journal of Economicsissa ilmestyneessä artikkelissaan. Luvussa Holmlundin ja Lundborgin mallia yleistetään olettamalla, että ammattiliitto ja yritys neuvottelevat palkoista. Työttömyysvakuutuksen eri rahoitusjärjestelmillä on suuri vaikutus palkkatasoon ja työllisyyteen. Luvussa myös luonnehditaan ehtoja, joiden täytyessä ammattiliiton rahoitusosuuden lisääminen johtaa mallitilisiin palkkaratkaisuihin.

Luvussa kolme painopiste siirtyy ammattiliiton päätöksenteosta hallituksen päätöksentekoon. Luvussa kysytään, minkä tyyppistä vakuutusmaksupolitiikka hallituksen kannattaisi harjoittaa, kun työllisyys heilahtelee stokastisesti. Pitäisikö hallituksen passiivisesti seurata suhdannevaihteluita ja sopeuttaa maksut ja budjetti suhdannetilanteen mukaan vai pitäisikö sen sitoutua kiinteään vakuutusmaksuun, joka määräytyisi siten, että odotettu budjetti olisi tasapainossa. Vai voisiko hallitus mennä vielä pidemmälle ja asettaa tavoitteeksi kiinteän työllisyyden, jolloin päättäessään vakuutusmaksuista hallituksen täytyisi ottaa huomioon, miten ammattiliiton palkkapäätökset ja yrityksen työllistämispäätökset reagoivat maksuihin. Luvussa epäsuorasti oletetaan, että hallituksen tavoitteena on työllisyyden heilahteluiden taasaaminen.

Tulokset riippuvat suuressa määrin teknologiasta, tuotannon tekijöiden substituutiojoustosta, joka käytetyssä mallissa riippuu positiivisesti työn kysynnän joustosta työvoimakustannusten suhteen. Jos työvoiman kysyntäkäyrä on 'jyrkkä', niin passiivinen politiikka voimistaa työllisyyden heilahteluja ja tällöin kiinteän maksun politiikka parantaa tilannetta. Jos

työvoiman kysyntäkäyrä on 'loiva', niin passiivinen politiikka heikentää työllisyyden heilahteluja ja on tässä suhteessa kiinteän maksun politiikkaa parempi. Kiinteään työllisyyteen tähtäävä politiikka tasoittaa työllisyyden heilahtelut sekä jyrkän että loivan kysyntäkäyrän tapauksessa.

Luvun lopussa kysytään vielä, mitä politiikkaa ammattiliitto pitää parempana. Vastaus on, että teknologiasta riippumatta ammattiliiton hyöty ei (juurikaan) riipu hallituksen käyttämästä vakuutusmaksupolitiikasta.

Viimeinen luku, luku neljä, käsittelee rahoitusjärjestelmän suunnitteluun liittyviä kysymyksiä. Analyysin lähtökohtana on oletus, että ammattiliitto ja valtio rahoittavat työttömyysvakuutuksen. Liitto hallinnoi työttömyysvakuutusrahastoa, johon se voi halutessaan kerätä puskurin. Luvussa kysytään, voiko puskurirahaston avulla stabiloida työllisyyden heilahteluja.

Luvussa osoitetaan, että puskurirahastointi vähentää työllisyyden heilahteluja, jos palkat joustavat. Jos palkat ovat tarpeeksi jäykkiä, niin tällöin puskurirahastointi vähentää työllisyyden heilahteluja ainoastaan, kun vakuutusmaksu on työnantajilla. Jos ainoastaan työntekijät maksavat vakuutusmaksun, niin puskurirahastointi ei juurikaan vaikuta työllisyyden heilahteluihin.

Luku neljä on ensimmäinen teoreettinen analyysi työttömyysvakuutuksen puskurirahastoinnista ja mallinnuksessa on onnistuttu hyvin: mallissa yksinkertaisuus ja käyttökelpoisuus ovat tasapainossa. Tämä luku on väitöskirjan omintakeisin työ ja ansaitsee tulla julkaistuksi hyvässä kansainvälisessä aikakauskirjassa.

2. Arvio väitöskirjasta

Väitöskirjassa analysoidut ongelmat ovat relevantteja ja tärkeitä. Ongelmanasettelu osoittaa

sekä inspiraatiota että itsenäisyyttä. Analyysi on tehty taidokkaasti, mallinnuksessa on jotain uuttakin, esitystapa on selkeä ja lisäksi työssä esitetään monia uusia tuloksia. Käytetyt mallit ja tekniikat liittyvät kuitenkin samaan taloustieteen kapeahkoon osa-alueeseen. Tämän kuitenkin oikeuttavat tekniikoiden kehittyneisyys

ja erittäin tarkasti rajattu tutkimusongelma. Väitöskirja on selvä kontribuutio akateemiseen työttömyysvakuutusta yleensä ja erityisesti sen rahoitusta käsittelevään kirjallisuuteen ja voidaan mielestäni hyväksyä tohtorinväitöskirjana. □